

ביאורים

למדנו אתמול איך אפשר לשלב בעבודת ה' בין יראה לבין שמחה. מדרגה זו שבה אדם שמח בעבודתו וביראתו את ה' היא מעלה גדולה, ומי שזוכה לה נקרא 'עובד מאהבה'. כאשר אדם אוהב, לא רק שהוא מוכן לטרוח ולהשקיע בשביל האהבה אלא הוא אף מוכן לסבול בשביל מושא אהבתו. לכן אברהם אבינו, לאחר שעמד בניסיונות שהקב"ה העמיד אותו בהם ועשה זאת בשמחה, נקרא 'אוהב'. בנוסף, הקב"ה, בהתגלותו הראשונה לאברהם אבינו, העמיד אותו בניסיון בשביל להרגיל אותו לשאת בשמחה את הטורח ואת העמל שיש בעבודת ה' יתברך, ועל ידי השמחה יוסיף שלמות. לא רק שהשמחה אינה נוגדת את היראה, אלא, כפי שראינו, יש לעובד ה' לשמוח שמחה גדולה על יראתו, כיוון שהצמצום הזה אל תוך העבודת לה' הוא מקור הברכה וההצלחה של האדם.

יראת ה' שונה מהותית מיראת בשר ודם. היראה מבשר ודם פוגעת באישיות של האדם ובכוחותיו, ולכן מקצרת את אורך חייו ומגבילה אותו מלהוציא לפועל את רצונותיו. לעומת זאת היראה מה' מוסיפה חיים וכוחות לאדם, ולכן השמחה משלימה אותה. הדבר נעוץ בכך שיראת ה' מעמידה את האדם על נקודת החיים האמיתית שלו, לירא את ה' ולעבודו, וזה בשונה מיראה מבני אדם, שאינה טבעית לאדם, ולכן היא מגבילה אותו להיות קטן מגדלו הטבעי.

הרחבות

• עבודת ה' - בשמחה

פי מי שהוא אוהב הש"י לא יחש לכל הטרח והעמל והיסורין שיגיעוהו מעבודתו. אומר הנביא ישעיה: "ולא אתי קראת יעקב, כי יגעת בי ישראל" [ישעיה מג, כב]. רבי יעקב קרניץ, המגיד מדובנא, הסביר פסוק זה בעזרת משל, כדרכו: "המשל בזה לאחד בא מן הדרך ערב שבת עם חשיכה ויהי הוא בא אל עירו וירץ מהרה לביתו והחפצים הניח ביד הבעל עגלה. ויבוא אל ביתו וימהר. וישלח נער אחד אל הבעל עגלה להביא משם את אגודתו והנער הלך והביא ונכנס אל היכל הסוחר ויאמר: הנה הבאתי אגודתך. ובתוך הדברים הוא מקנח את פניו בכנף בגדו מזיעת אפו ומדבר בקוצר רוח מאד. ויאמר אליו הסוחר: איה אגודתי אשר הבאת? ויאמר: הנחתיו בחדר החיצון. ויאמר העשיר: מה שהבאת - לא שלי הבאת. אמר הנער: לך נא ראה בחדר ודאי שלך הוא. אמר (הסוחר): אין לי מהצורך ללכת ולראות, כי הלא עיני רואות בך הזוהמא הגדולה זזיעת אפיך, הלא אגודתי אגודה קטנה וקלה אין בה במה להזיע" [משלי יעקב תיג]. אם אדם מתעייף מתורה ומצוות - סימן הוא שלא עובד את ה' כראוי. אם "יגעת בי ישראל" - סימן הוא ש"ולא אתי קראת יעקב".

כך ניתן גם להבין את הטרונאי בה אנו באים לבן הרשע, בהגדה של פסח. בתלמוד הירושלמי מנוסחת שאלתו של הבן הרשע: "מה העבודה הזאת לכם, מה הטורח הזה שאתם מטריחין עלינו בכל שנה ושנה" [פסחים י, ד]. בניגוד לחכם, שמטרתו להוסיף לקח ופלוכל, ושואל "מה העדות החקים והמשפטים", הרשע רואה את המצוות כטורח.

ולפי שאין כל אדם יכול להשיג המדרגה הזאת, המגיע אליה יקרא "עובד מאהבה", ולא "ירא אלהים" בלבד; שהרי אברהם, נאמר לו בסוף נסיונותיו [בראשית כב, יב]: "עתה ידעתי כי-ירא אלהים אתה", וקראו הכתוב [ישעיהו מא, ח] "אוהבו", ונאמר על ישראל: "זרע אברהם אהבי". ונאמר רז"ל [גיטין לו:]: עושיין מאהבה ושמחין ביסורין, עליהם הכתוב [שופטים ה, לא] אומר: "ואהביו כצאת השמש בגברתו"; כי מי שהוא אוהב הש"י לא יחש לכל הטרח והעמל והיסורין שיגיעוהו מעבודתו, יתברך. וכן תמצא כי כשנתגלה הש"י על אברהם ראשונה, אמר לו [בראשית יב, א]: "לך-לך מארצך וממולדתך" וגו' - לנסותו ולהרגילו לסבל בעדו הטורח והעמל הגדול שיש בטלטול. ולפי שעמד בניסיונותיו בשמחה ובטוב-לבב, קראו הכתוב "אוהבו". וכל-זה ממה שיורה פי סבול הטרח והעמל בעבודת הש"י בשמחה, נותן שלמות אל העבודה והיראה.

וזה, פי אין יראת ה' פיראת בשר-נדם. פי מי שהוא ירא משום-אדם או מלך או שר, עומד תמיד בפחד ורעדה, וזה סבת קצור ימיו. אבל הירא מה', לא די שהחרדה לא תקצר ימיו, אבל תוסיף ימים - אמר שלמה [משלי י, כז]: "יראת יי תוסיף ימים; והרשעים, שאין להם יראת ה', לא די שלא יאריכון ימים, אבל "שנות רשעים תקצרנה".

וכן, אף-על-פי שמדרגה הירא ורף-הלבב להוליד בנים רכי-לבב כמוהו; ושלא יעשר ולא יקום חילו, כי בהיותו מפחד תמיד לא יעשה חפצו כראוי - אמר דוד [תהלים קיב, א-ג]: "אשרי-איש ירא את-י, במצותיו חפץ מאד, גבור בארץ יהיה זרעו" וגו'; וגם מי שהוא חפץ במצוותיו, אף-על-פי שיוציא הוצאות בקיום המצוות, לא יחסר הזנו, כי "הון-ועשר בביתו וצדקתו עמדת לעד". וזה, להורות פי יראת ה' אינה מקצרת הימים ואינה ממעטת הממון ואינה מסבבת המקרים הרעים, פיראת בשר-נדם. אמר שלמה [משלי יט, כג]: "יראת יי לחיים ושבע ילין בל-יפקד רע", רצה לומר: יראת הש"י לא תסבב המנות, אבל היא "לחיים"; וכן אין הירא חסר כל טוב, כי "שבע ילין"; וכן לא יירא מהמקרים, כי לא "יפקד רע".

